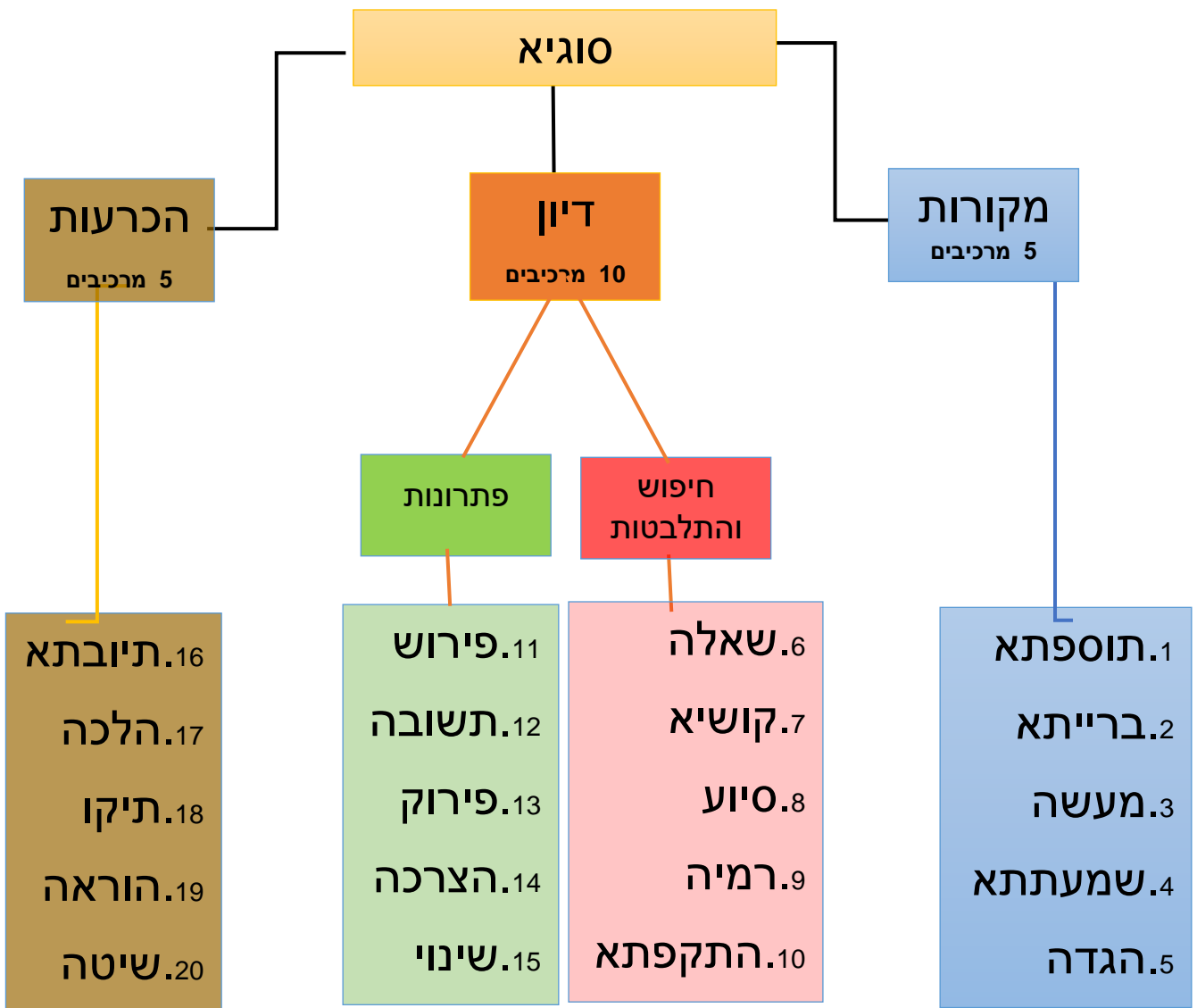

מרכיבי התלמוד הבבלי

עפ"י מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד

- התלמוד הבבלי הוא אוסף דיונים של אמוראי בבל סביב משנתו של רבינו הקדוש.
- משנת רבי יהודה מתומצת ויש צורך להבין אותה ולהשוות מול יצירות של תנאים רבים המאירים את המשנה אחרת או משלימים אותה = **ברייתות**
- התלמוד הבבלי מעמת את המשנה מול הברייתות ומסיך מכך מסקנות
- התלמוד הבבלי מביא דברים של אמוראים המתייחסים לבעיות חדשות שלא מופיעות במשנה = מימרות
- המשנה- הברייתא והמימרות הם מקורות התלמוד הבבלי עליהם מנהל את הדין ומגיע להכרעות .
- רבי שמואל הנגיד מציין כי התלמוד נחלק לשני חלקים – משנה וגמרא הגמרא נחלקת ל 21 חלקים.
- המרכיב : סוגיה – הוא למעשה קורת שתחתיה חוסים 20 המרכיבים הנותרים. סוגיה = מהלך.
- מקורות ינוסחו בעברית – הדין ינוסח בלשון ארמית

מקורות (המקורות ינוסחו בעברית)

1. **תוספתא** - חיבור של ר' חייא תלמדו של רבי, עוקב אחר המשנה ומשלים אותה, - לויין למשנה.
2. **ברייתא** - חיבורי תושב"ע המקבילים למשנה ושחוברו ע"י תנאים - ברייתא - חיצונית, מחוץ למשנה.
3. **מעשה** - דיווח על מעשה הלכתי שעשה חכם או חכמים
4. **שמעתתא** - שמועה: מסורת הלכתית
5. **הגדה**: חלקו האגדתי של התלמוד שאינו הלכתי

דיון : (ינוסחו בארמית)

חיפוש והתלבטות

6. **שאלה** - התלבטות בין 2 אפשרויות
 - **מונח תלמודי**: איבעיה להו, בעי מיניה
7. **קושיה** - סתירה לדברי אמורא ממקור תנאי (משנה, ברייתא)
 - **מונח תלמודי**: מיתיבי
8. **סיוע** - מקור תנאי שאומר דברים דומים למה שאמר אמורא ויוצא שהוא מסייע לו בד"כ זאת קושיה על האמורא מה חידשת? הרי כבר נאמר
 - **מונח תלמודי**: לימא מסייע ליה
9. **רמיה** - סתירה בין שני פסוקים, שני מקורות תנאים או שני מקורות אחרים
 - **מונח תלמודי**: ורמינהי
10. **התקפתא** - קושיה על אמורה מתוך סברה ולא ממקור תנאי
 - **מונח תלמודי**: מתקיף לי רבי פלוני

פתרונות ינוסחו בארמית

11. **פירוש** - התלמוד שואל על פירושו של מונח במשנה ואז הוא מפרש
12. **תשובה** - תשובה לשאלה (6)
13. **פירוק** - תירוץ לקושיה (7)
14. **הצרכה** - כאשר המשנה או מקור תנאי יביא כמה דוגמאות לאותה הלכה, התלמוד ישאל לשם מה נדרשת יותר מדוגמא ויתרץ שיש צורך בכל הדוגמאות
 - **מונח תלמודי**: וצריכא
15. **שינוי** - כשמקשים על אמורא ממקור תנאי, הוא יכול לייחס את המקור התנאי למצב אחר מזה שחשב עליו המקשה. התירוץ עושה "**אוקימתא**" - העמדת והצבת המקור התנאי במקרה מסויים

הכרעות ינוסחו בארמית

16. **תיובתא** - דחיית דעתו של אמורא בגלל שנסתרה ע"י מקור תנאי
17. **הלכה** - פסק הלכה
 - **מונח תלמודי**: והלכתא כפלוני תיובתא -
18. **תיקו** - חוסר אפשרות להכריע בבעיה שעלתה
19. **הוראה** - התלמוד מספר שחכם מסוים או חכמים הורו הלכה במקרה מסויים
20. **שיטה** - שורה של חכמים שמסכימים ביניהם בנושא מסויים

לדף זה מצורף נספחים: דף מונחים תלמודיים, סוגיה לדיון וללימוד

מפתח מונחים בגמרא – מאיר אביטן

סוג מונח	המונח	הפירוש המילולי	הקשרו בסוגיה
חיפוש והתלבטות	אבעיא להו	נשאלה להם	פתיחה לשאלה של הלומדים לחכמים בבית המדרש
חיפוש והתלבטות	אדרבא	אדרבה	דחיה של טענה או דברים שנאמרו
חיפוש והתלבטות	או דלמא	או אולי	פתיחה להצגת אפשרות שניה
כללי/לשוני	אוקימתא	העמדה	הסבר למשנה
כללי/לשוני	אזדא לטעמיה	הלך לשיטתו	פתיחה להוכחה שדבריו של החכם מתאימים לשיטתו כפי שהתבטא בענין דומה
תשובה	אי בעית אימא	אם תרצה, אמור	הצעה לתירוץ נוסף או ביאור אחר לשאלה שנשאלה לעיל
חיפוש והתלבטות	אי הכי	אם כך	בד"כ פתיחה לשאלה על דברים שנאמרו קודם. דחיה של תשובה או תירוץ
תשובה	אי נמי	או גם	פתיחה לרעיון אחר, פירוש אחר או תירוץ אחר
חיפוש והתלבטות	איבעיה להו	נשאלה להם	נשאלה שאלה הלכתית בביה"ד
תשובה	איכא בינייהו	יש ביניהם	פתיחה להבדל בין שתי דעות או שתי סברות
כללי/לשוני	איכא דאמרי	יש אומרים	פתיחה להבאת נוסח אחר של המימרה או הסוגיה.
קושיה / שאלת הבהרה	אילמא	אם נאמר	פתיחה להצעה או פירוש שידחה אחר כך
קושיה / שאלת הבהרה	איני	כן היא-והא, האמנם?	לשון תמיהה, פתיחה להוכחה שהדבר שנאמר קודם אינו נכון
קושיה / שאלת הבהרה	איתיביה	הקשה עליו (השיב)	פתיחה לקושיה על אמורא ממקור תנאי.
כללי/לשוני	איתמר	נאמר	פתיחה להבאת מחלוקת אמוראים
תשובה	אלא אימא	אלא נאמר	לאור קושיה שהובאה מביאה הגמרא הצעה חדשה
קושיה / שאלת הבהרה	אלמא	משתמע, הרי ש..	פתיחה למסקנא
תשובה	אצטריך	יש צורך	תשובה לשאלה הקשורה ללשון בפסוק או במשנה
קושיה / שאלת הבהרה	במאי עסקינן	במה עוסקין	במה דברים אמורים, באיזה מקרה עוסקין כאן?
קושיה / שאלת הבהרה	במאי קמיפלגי	במה הם חולקים	מה טעמים של החולקים, פתיחה זו מובאת כאשר הגמרא מבררת מה הבסיס העקרוני למחלוקת
קושיה / שאלת הבהרה	בעא מיניה	שאל אותו	פתיחה לשאלה ששאל אמורא את חברו
קושיה / שאלת הבהרה	בשלמא	בשלום, בניח	פתיחה לתמיהה/ לשאלה
תשובה	גבר וגברא קא רמית	אדם על אדם אתה מטיל	תמיה על קושיה
כללי/לשוני	גופא	הגוף, לגופו של ענין	פתיחה למשנה או ברייתא או מימרא (שכבר הובא חלק ממנה וכעת היא מובאת כדי לשאת ולתת בה או להשלימה)
תשובה	דבר אחר		פתיחה לסברה אחרת או פירוש אחר ב: לשון נקיה ביטוי לדבר שאין רוצים להזכירו משום צניעות או מיאוס
כללי/לשוני	דיוק		שיטת לימוד להסקת מסקנות מדברי תנאים
תשובה	דייקא נמי	דייק גם	פתיחה להבאת ראייה מתוך דיוק בלשון המשנה
תשובה	הא איתמר עלה	הרי נאמר על זה	פתיחה להבאת פירוש אמוראי לקושיה מן המשנה או הברייתא

בהלכה זו יש סתירה פנימית בן תחילת ההלכה לסופה	זו עצמה קשה	הא גופא קשיה	קושיה / שאלת הבהרה
קושיה זו אינה קשה	הרי זו לא קשה	הא לא קשיא	תשובה
תירוץ לסתירה בין הלכות שונות בין בני בבל לבני ארץ ישראל	הרי זו שלנו וזו שלהם	הא לן והא להו	תשובה
פתיחה לתמיהה על דברים שנאמרו קודם	זה מהו ??	הא מאי	קושיה / שאלת הבהרה
הלכה זו של מי היא כדעתו של מי היא	זו של מי היא	הא מני	קושיה / שאלת הבהרה
התשובה שהובאה טובה לדעה אחת אבל קיים קושי לדעה השניה	זה מובן (תשובה זו מובנת לשיטתו)	הא ניחא	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה להבאת הסבר או פירוש שאח"כ יוכח שאינו נכון (טענת שיכלה להיצר ללא אמירת דין זה)	הייתי אומר	הוא אמינא	תשובה
על מה מוסבים דבריו	היכן עומד	היכא קאי	קושיה / שאלת הבהרה
שאלה המבררת את המקרה או המצב המיוחד בו נאמרו הדברים	כיצד הוא דומה	היכי דמי	קושיה / שאלת הבהרה
	כאן במה אנו עוסקין	הכא במאי עסקינן	תשובה
הוכחה מסברא או ממקור אחר	כך גם מסתבר	הכא נמי מסתברא	תשובה
פתיחה לפירוש של מילה קטע במקור שהובא	כך הוא אומר	הכי קאמר	תשובה
פתיחה הבאה להגביל את ההלכה שנגזרה למצבים מסוימים ובכך מיישבת את הקושייה או הסתירה	במה דברים אמורים	הני מילי	תשובה
מה יענה השני על דברי הראשון ?	והאחר	ואידך	קושיה / שאלת הבהרה
קושיה מתוך דברי הברייתא (לעיתים "והתניא" כסיוע מן הברייתא)	והרי למדנו	והתניא	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה לשאלה רטורית	ואם תאמר	וכי תימא	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה לדחיה של דברים שנאמרו לפני כן	ואינה כך	ולא היא	קושיה / שאלת הבהרה
הגמרא מפנה את השאלה לשואל עצמו ומראה שהבעיה קיימת גם אצלו	ולשיטתך	ולטעמיך	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה להצעה או פירוש שידחה אחר כך	יאמר	ולימא	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה לעימות בין שני מקורות סותרים	הטל והשלך אותן	ורמינהו	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה לקושיה על דברים שנאמרו עכשיו	האם כך אתה סובר	ותסברא	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה להבאת מסקנת הדברים הקודמים, מכאן נובע כי..		זאת אומרת	תשובה
תירוץ לשאלה מדוע יש במשנה או בברייתא, קטע שאין צריך לפרשו	זו אף זו שנה	זו אף קתני	תשובה
פתיחה לתירוץ קושי ויש להשלים ולהוסיף את המילים ..	המשנה חסרה וכך צריך להיות	חסורי מחסרא והכי קתני	תשובה
קושיה המתבססת על דיוק בלשון המקור	הטעם	טעמא	קושיה / שאלת הבהרה
בתחילת המשפט - פתיחה לקושיה: באמצע משפט - שאלה רטורית	הטעם מהו	טעמא מאי	קושיה / שאלת הבהרה
פתיחה להבאת ברייתא לסיוע	כפי שלמדנו	כדתניא	תשובה

תשובה	כי תניא ההיא	כאשר שנויה בריתא ז	פתיחה לתשובה המסבירה שהברייתא נשנתה רק במקרה המסוים
תשובה	לא מיבעיא קאמר	אינו צריך	החכם אומר את ההלכה במקרה המסובך ואחריו אומר את המקרה הפשוט שבעצם אינו צריך לאומרו.
תשובה	לא צריכא	היא ההלכה	הסבר החידוש שבדין הנראה מובן מאליו
תשובה	לא צריכה	לא כשאלתך	לא כשאלתך , אלא נצרך הדבר, תשובה לשאלה פשוטה
קושיה / שאלת הבהרה	לימא בהא קמיפלגי	נאמר שבזה הם חלוקים	פתיחה להסברת מחלוקת תנאים
קושיה / שאלת הבהרה	ליתני	ישנה, ילמד	פתיחה לתמיהה על נוסח המשנה
קושיה / שאלת הבהרה	מאי איכא למימר	מה יש לומר	סיום של שאלה , לחכם אחד מובנת דעתו . לחכם השני מה יש לומר
קושיה / שאלת הבהרה	מאי בינייהו	מה יש ביניהם	מה ההבדלהלכתי בין שתי דעות
קושיה / שאלת הבהרה	מאי טעמא	מה הטעם	מה סיבת ההלכה או מקור ההלכה במקרא
קושיה / שאלת הבהרה	מאי נפקא מינא	מה יוצא ממנה	איזו תוצאה מעשית יש לקביעה שנאמרה
קושיה / שאלת הבהרה	מאי קסבר	מה הוא סובר	שאלה לבירור טעם הדברים
קושיה / שאלת הבהרה	מי דמי	האם דומה	ביטוי לתמיהה על השוואה של שני ענינים שונים
קושיה / שאלת הבהרה	מיתבי	משיבים	חכמי הגמרא מקשים על דברי אמורא מברייתא
קושיה / שאלת הבהרה	מנא הני מילי	מנין דברים אלו	
קושיה / שאלת הבהרה	מנא הני מילי	מהיכן דברים אלו	מה המקור בתנ"ך לדברים אלו
קושיה / שאלת הבהרה	מתיב	מקשה	אמורא מקשה על אמורא
כללי/לשוני	מתני	שונה	לומד דברים ממקור תנאי
כללי/לשוני	מתניתא	משנה	הכוונה למשנה חיצונית - ברייתא , המשנה שערך רבי יהודה הנשיא קרויה "מתניתין" וכל המשניות שלא הוכנסו נקראות ברייתות
קושיה / שאלת הבהרה	מתקיף ליה	מתקיף אותה	מקשה על דבר מכח ההיגיון מבלי להסתמך על ראייה
קושיה / שאלת הבהרה	סלקא דעתך	עולה על דעתך	יכול הייתה לפרש כך , לטעות ולכן היה צריך לפרש.
תשובה	פירוקא	פירוק , תירוץ	ישובה של קושיה או סתירה
תשובה	פירכא		
קושיה / שאלת הבהרה	פריך	מקשה	אמורא המקשה על חברו
קושיה / שאלת הבהרה	פשיטא	פשוט הדבר	ביטוי של תמיהה וקושיה
תשובה	צריכא	צריכא , צריכים	המשנה צריכה ואינה מיותרת משום שיש בה חידוש
תשובה	צריכותא	צורך	דרך תשובה לשאלות הקשורות לכפילות או ייתור
תשובה	קא משמע לן - קמ"ל	משמיע לנו	סיום של הצריכותא מאחר שהיה חשש לטעות , משמיע לנו ענין זה

בסיום הדיון נשראה הקושיה ואינה מתרצת	קשה	קשיא	קושיה / שאלת הבהרה
ראה ורמינהו	ראה ורמינהו	רומיא	כללי/לשוני
פתיחה להבאת סתירה בין שני מקומות	מטיל	רמי	קושיה / שאלת הבהרה
תירוץ זה מבוסס על מציאת ההבדל בין שני המקרים	תירוץ	שינויא	תשובה
בתחילת משפט: פתיחה למסקנה מתוך ההלכה . בסוף משפט : סיכום כי ההנחה או ההסבר נכונים ומתקבלים	שמע, הסק מסקנא	שמע מינא	כללי/לשוני
פתיחה להבאת הוכחה כסיוע או קושיה או פתרון	בוא ושמע	תא שמע	קושיה / שאלת הבהרה
בתחילת משפט: תשאל לך , ראוי לשאול בסיום משפט ציון שהבעיה לא נפתרה ועדין עומדת השאלה	תשאל	תיבעי	כללי/לשוני
סתירת דברי אמורא ע"י הבאת מקור תנאי הסותר.	השבה, תשובה	תיובתא	קושיה / שאלת הבהרה
התשובה שהובאה קודם מתאימה רק במקרה מסוים אבל במקרה אחר עדין יש קושי	מובנת	תינח	קושיה / שאלת הבהרה
תעמוד הבעיה ללא פתרון	תעמוד	תיקו	תשובה
הדעה שהובאה בראש המשנה ללא שם תנאים	השונה הראשון	תנא קמא	כללי/לשוני
תנאים נחלקו על כך	מחלוקת היא	תנאי היא	תשובה
פתיחה להבאת ברייתא	שנו רבותינו	תנו רבנן	כללי/לשוני
פתיחה לברייתא	שנויה	תניא	כללי/לשוני
פתיחה להבאת ברייתא מסייעת	שנויה גם כן	תניא נמי הכי	תשובה
פתיחה להבאת משנה ממקום אחר	שנינו שם	תנן התם	קושיה / שאלת הבהרה